

การนำเสนอผลงาน Best practice Service Plan
การประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้การพัฒนากระบวนการบริการสุขภาพ (Service Plan Sharing)
ครั้งที่ ๕/๒๕๖๑

ส่วนที่ ๑

ชื่อผลงาน Best practice Service Plan (สาขา แม่และเด็ก)

กำหนดรูปแบบการนำเสนอ

 ผลงานทางวิชาการ

 ผลงานนวัตกรรมและสิ่งประดิษฐ์

ชื่อผู้ส่งผลงาน (ตัวบรรจง)

ชื่อ – สกุล นายพรชัย อ่อนสอด ตำแหน่ง พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ สถานที่ปฏิบัติงาน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านเมืองปอน จังหวัด แม่ฮ่องสอน เขตสุขภาพที่ ๑ โทรศัพท์ ๐๕๓-๖๘๔-๖๐๗

มือถือ ๐๖-๑๓๕๖-๕๒๖๒ E-mail pornchaionsod @gmail.com ปีที่ดำเนินการ ๒๕๖๐

ส่วนที่ ๒

บทคัดย่อ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ช่วงเวลาที่เริ่มต้นของการดำรงอยู่ของมนุษย์ชาติคือช่วงเวลาของการตั้งครรภ์ เป็นระยะพัฒนาการที่สำคัญของครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการตั้งครรภ์ครั้งแรกของครอบครัว การตั้งครรภ์ทำให้ร่างกายมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก ทั้งในด้านกายวิภาค ชีวเคมีและสรีรวิทยา การเปลี่ยนแปลงนี้ดำเนินไปตลอดการตั้งครรภ์ และร่างกายจะมีการปรับตัวอย่างมากมาจากการเปลี่ยนแปลงของระบบต่างๆของร่างกายที่เจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ร่างกายจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างสลับซับซ้อน สัมพันธ์กับปัจจัยต่างๆ เช่น สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการเจริญเติบโตของทารกในครรภ์ และเตรียมความพร้อมสำหรับการคลอด นอกจากนี้หญิงตั้งครรภ์ยังต้องปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงทางจิตสังคม เช่น บทบาทหน้าที่ ภาวลักษณะสัมพันธ์กับครอบครัว ปัจจัยต่างๆที่กล่าวมามีผลต่อการเจริญเติบโตทางร่างกาย และพัฒนาการแต่ละช่วงวัยของทารก ซึ่งมีผลต่อระดับสติปัญญาของเด็ก

ปัจจุบันพัฒนาการของเด็กไทยโดยเฉพาะความฉลาดทางสติปัญญา (IQ) มีแนวโน้มลดลง ปัจจัยที่ส่งผลต่อสติปัญญาเด็ก ได้แก่ ภาวะทุพโภชนาการ การขาดธาตุไอโอดีน ภาวะโลหิตจางจากการขาดธาตุเหล็กของหญิงตั้งครรภ์ การขาดออกซิเจนในทารกแรกเกิด ทารกแรกเกิดน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม โรคทางพันธุกรรม และการอบรมเลี้ยงดูเด็ก “อาหาร” ที่สำคัญที่สุดของเด็กคือ “นมแม่” เด็กที่ดื่มนมแม่จะมีค่าเฉลี่ยระดับเชาว์ปัญญา (IQ) เมื่อแม่เลี้ยงลูกด้วยนมแม่ทำให้ลูกได้รับการโอบกอด สัมผัส อุ้มลูกไว้ในอ้อมอกส่งเสียง พูดคุย หยอกล้อ เด็กได้รับสัมผัสประสาททุกด้าน ส่งผลให้พัฒนาการเด็กสมวัยและฉลาดมากขึ้น โดยปัจจัยต่างๆนี้มีความเกี่ยวข้องกับการให้บริการอนามัยแม่และเด็กที่ให้บริการตั้งแต่ระยะตั้งครรภ์ ระยะคลอด และการให้บริการระยะหลังคลอด อาทิ การฝากครรภ์คุณภาพ 5 ครั้งครบเกณฑ์ น้ำหนักทารกแรกคลอด เป็นต้น

สถานการณ์สุขภาพอนามัยแม่และเด็กอำเภอขุนยวม ปีงบประมาณ 2559 พบว่า การฝากครรภ์คุณภาพ 5 ครั้งครบเกณฑ์ ร้อยละ 59.75 เกณฑ์ละ กำหนดที่มากกว่าร้อยละ 60 ทารกแรกเกิดน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ร้อยละ 9.17 เกณฑ์ละกำหนดที่น้อยกว่าร้อยละ 7 โดยปัญหาและอุปสรรคงานอนามัยแม่และเด็กของอำเภอขุนยวมคือ ปัญหาด้านภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจความยากจน ความเชื่อ การศึกษา ทำให้การให้บริการอนามัยแม่และเด็กไม่ผ่านเกณฑ์ เกิดความเสี่ยงต่อมารดาและทารก และพัฒนาการของเด็กปฐมวัย จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการบูรณาการ การพัฒนาระบบบริหารจัดการเพื่อสร้างความเข้มแข็งของระบบบริการงานอนามัยแม่และเด็ก ทั้งในสถานบริการสาธารณสุข ครอบครัว ชุมชน รวมถึงการพัฒนาองค์ความรู้ทุกระดับ โดยอาศัยความร่วมมือจากภาคี เครือข่าย และชุมชนในการขับเคลื่อน กำหนดนโยบายให้สามารถดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน ตามนโยบายระบบสุขภาพอำเภอหรือการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ (พชอ.)

คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตอำเภอขุนยวม จึงได้ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและจัดทำโครงการพัฒนา งานอนามัยแม่และเด็กอำเภอขุนยวม 2560 เพื่อให้หน่วยงานต่างๆมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาาร่วมกัน สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของอำเภอขุนยวม โดยมีความมุ่งหวังที่จะดำเนินงานตามมาตรฐานของงานอนามัยแม่และ เด็ก เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของมารดาและเด็กอย่างเป็นองค์รวมให้สมบูรณ์พร้อมต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อผลิตอาหารได้แก่ ไข่ ปลาตุ๋นแจกให้หญิงตั้งครรภ์กลุ่มเสี่ยงต่อทารกน้ำหนักตัวน้อย
2. เพื่อส่งเสริมให้หญิงตั้งครรภ์กลุ่มเสี่ยงปลูกผักรับประทานเอง

วิธีดำเนินการ

หลังจากมีการประชุมคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ พชอ.ขุนยวมได้เรียงลำดับปัญหาด้าน คุณภาพชีวิตของประชาชนพบว่าปัญหาอนามัยแม่และเด็กคือการฝากครรภ์คุณภาพ 5 ครั้ง ไม่ตามเกณฑ์ที่ ร้อยละ 60 (ผลงานได้ร้อยละ 59.75) และทารกน้ำหนักตัวน้อยกว่า 2500 กรัม เกณฑ์น้อยกว่าร้อยละ 7 (ผลงานได้ร้อยละ 9.15) คณะอนุกรรมการอนามัยแม่และเด็กจึงได้ประชุมเพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินโครงการแก้ไขปัญหาดัง การให้เกษตรกรอำเภอแจกพันธ์ผู้ปลูกพร้อมอุปกรณ์การปลูกสวนครัวหลังบ้านให้แก่หญิงตั้งครรภ์กลุ่มเสี่ยงที่เจ้าหน้าที่ สาธารณสุขสงเคราะห์ นอกจากนี้พบว่าโรงเรียนขุนยวมวิทยาซึ่งเป็นโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา มีการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนด้านอาชีพ โดยการให้นักเรียนเลี้ยงไก่ไข่ และปลาตุ๋น คณะกรรมการ พชอ.จึงสนับสนุน งบประมาณให้โรงเรียนเพื่อขยายโรงเรียนเลี้ยงไก่ และปลาตุ๋น เพื่อให้นักเรียนได้ผลิตไข่ไก่ และปลาตุ๋น ให้นำผลผลิต แบ่งเป็นอาหารกลางวันนักเรียน ส่วนหนึ่งมอบให้หญิงตั้งครรภ์กลุ่มเสี่ยงที่ได้รับคุ้มครองจากเจ้าหน้าที่ไปปรับไข่ไก่ และ ปลาตุ๋นที่โรงเรียนไข่ไคร้ละ 30ฟอง ปลาตุ๋นครั้งละ 2 กิโลกรัม จนกว่าจะคลอด และมอบไข่ไก่ให้กับหญิงตั้งครรภ์ ที่มาฝากครรภ์ไม่เกิน 12 สัปดาห์ ทำให้ได้รับการฝากครรภ์คุณภาพ 5 ครั้งตามเกณฑ์

ผลการดำเนินการ

หญิงตั้งครรภ์ที่มีความเสี่ยงลูกน้ำหนักตัวน้อยในปี 2560 รวมทั้งสิ้น 21 คน

ได้รับแจกพันธุ์ผักจากเกษตรอำเภอ 21 คน คิดเป็นร้อยละ 100

ไปรับไข่ไก่ และปลาสดจำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 76.19

หญิงตั้งครรภ์กลุ่มเสี่ยงที่ไม่ได้ไปรับไข่ไก่ และปลาสด จำนวน 5 คน ร้อยละ 23.81 เนื่องจากไม่สะดวกเดินทางมารับที่โรงเรียน บางคนมาไม่ตรงกับวันแจก ทำให้ไม่พบครูและนักเรียนที่แจก

หญิงตั้งครรภ์ที่ได้รับไข่ไก่และปลาสด คลอดทารกน้ำหนักตัวมากกว่า 2500 กรัมจำนวน 12 คน จากทั้งหมด 16 คน คิดเป็นร้อยละ 75 และคลอดทารกน้ำหนักตัวน้อยกว่า 2500 กรัม 2 คน คิดเป็นร้อยละ 12.50 หญิงตั้งครรภ์ที่รับไข่ไก่ และปลาสดที่ยังไม่คลอดจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 12.50

ผลงานร้อยละหญิงตั้งครรภ์ได้รับการฝากครรภ์ 5 ครั้งคุณภาพ ปี 2561 (ต.ค.60-มี.ค.61) ร้อยละ 72.2 (ผลงานปี 2560 ร้อยละ 59.75)

ผลงานร้อยละทารกแรกเกิดน้ำหนักตัวน้อยกว่า 2500 กรัม ปี 2561 (ต.ค.60- มี.ค.61) ร้อยละ 8.30 (ผลงานปี 2560 ร้อยละ 9.15)

โรงเรียนสามารถผลิตไข่ไก่เป็นอาหารกลางวันเด็กวันละ 50 ฟอง และมีปลาสดรับประทานเป็นอาหารกลางวัน นักเรียนได้ฝึกอาชีพเลี้ยงไก่ไข่ และปลาสดมากกว่าปีการศึกษาที่ผ่านมา

อภิปรายผล

ปัญหาทารกน้ำหนักตัวน้อยส่วนใหญ่คือการได้รับอาหารที่มีประโยชน์ของมารดาไม่เพียงพอ ซึ่งอาจจะเกิดจากการรับประทานได้น้อยเนื่องจากมีภาวะคลื่นไส้อาเจียน หรือมารดาประทานอาหารได้น้อยก่อนการตั้งครรภ์ อีกสาเหตุหนึ่งอาจจะเป็นเพราะปัญหาความยากจนของมารดาที่ไม่สามารถซื้ออาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการมารับประทาน ดังนั้นการแก้ไขปัญหาดังกล่าวนอกจากการให้ความรู้เรื่องการเลือกรับประทานอาหารตามหลักโภชนาการขงเจ้าหน้าที่แล้ว ต้องจัดหาอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการให้แก่มารดาตั้งครรภ์ เพราะจะเป็นการแก้ไขปัญหานั้นตรงจุดมากที่สุด แต่การได้มาซึ่งผลผลิตนั้นต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย เกิดประโยชน์ร่วมอันจะทำให้กิจกรรมมีความยั่งยืนต่อไป และควรแก้ไขปัญหาคาดการเข้าถึงแหล่งประโยชน์อย่างสะดวกและเท่าเทียม

ความภาคภูมิใจ

นักเรียนมีความภาคภูมิใจที่มีส่วนช่วยเหลือสังคม